

Bring – In ○

Az interszex emberek jogi és társadalmi helyzete négy európai országban:
Bulgáriában, Görögországban,
Magyarországon és az Egyesült
Királyságban

Tartalom

ÖSSZEFOGLALÓ	3
JOGI ÉS TÁRSADALMI KÖRNYEZET	4
Jogsabályi környezet	4
Nemzeti szabályozás	4
A szakemberek tudásszintje	5
Az interszex emberek tapasztalatai	5
KÖVETKEZTETÉSEK	5
AJÁNLÁSOK	7
A. 6	
AJÁNLÁSOK A HATÓSÁGOK SZÁMÁRA	7
B. 7	
AJÁNLÁSOK A FELSŐOKTATÁSI INTÉZMÉNYEK ÉS TOVÁBBKÉPZÉST SZERVEZŐ SZAKEMBEREK SZÁMÁRA	8
AJÁNLÁSOK AZ ÁLLAMI ÉS MAGÁN EGÉSZSÉGÜGYI ÉS SZOCIÁLIS SZOLGÁLTATÓK (KÖZTÜK A CIVIL SZERVEZETEK) SZÁMÁRA	9
C. 8	
AJÁNLÁSOK AZ OKTATÁSI INTÉZMÉNYEK SZÁMÁRA	9
AJÁNLÁSOK A MUNKÁLTATÓK, A TÖRVÉNYVÉGREHAJTÁS SZERVEI ÉS A CIVIL SZERVEZETEK SZÁMÁRA	10

ÖSSZEFOGLALÓ

Szakpolitikai összefoglalónk elsősorban ajánlásokat tartalmaz a projektben résztvevő országok szakpolitikáinak fejlesztésére az interszex emberek jogi és társadalmi egyenlőségének elérése érdekében: hogy emberi jogaik ne sérüljenek, valamint hozzájussanak a számukra szükséges egészségügyi és szociális szolgáltatásokhoz. Az ajánlások az Európai Bizottság által támogatott BRING-IN projekt keretében végzett kutatásokon alapulnak.

A BRINGIN projektet egy hat szervezetből álló konzorcium valósítja meg, amelyet a görögországi Panteion Társadalom- és Politikatudományi Egyetem vezet. További partnerek: a Bilitis Resource Center Foundation (Bulgária), a Háttér Társaság (Magyarország), a Restorative Justice for All International Institute (Egyesült Királyság), a Symplexis (Görögország) és az ITML (Ciprus). Annak érdekében, hogy pontos, megbízható információt szerezzenek az interszex emberek helyzetéről az egyes országokban, a projektpartnerek szakirodalom-feldolgozást és terepmunkát is végeztek. Félíg strukturált interjúkat készítettek szakértőkkel, valamint interszex emberekkel és családtagjaikkal. Szakpolitikai összefoglalónk az elkészült négy országjelentésben foglalt megállapításokon és ajánlásokon alapul.

Jogi és társadalmi környezet

Az Egyesült Nemzetek Szervezete (ENSZ) szerint a Föld lakosságának 1,7%-a született intersex jellegzetességekkel: ez 2020-ra több mint 131 millió embert jelent.¹ Az intersex személyek olyan nemi jellegzetességekkel születnek - ami szexuális anatómiájukat, reprodukív szerveiket, hormonszintjeiket és/vagy kromoszomális mintázataikat illeti -, amelyek nem felelnek meg a férfi vagy nő tipikus meghatározásának. „Az intersex kifejezés arra vonatkozik, hogy egyes emberek nemi jellegzetességei nem felelnek meg a férfi vagy nő kategóriának.”²

Jogszabályi környezet

Bulgáriában, Magyarországon és az Egyesült Királyságban nincs külön jogszabály vagy ítélkezési gyakorlat az intersex státuszon alapuló megkülönböztetés kezelésére. Csak Görögországban tiltja törvény a nemi jellegzetességeken alapuló hátrányos megkülönböztetést többek között a foglalkoztatás, illetve az áruk értékesítése vagy szolgáltatások nyújtása területén. Ehhez hasonlóan Bulgáriában, Magyarországon és az Egyesült Királyságban a gyűlölet-bűncselekményekre vonatkozó jogszabályok nem nyújtanak kifejezett védelmet az intersex személyeknek, míg a görög büntető törvénykönyv védett tulajdonságként sorolja fel a nemi jellegzetességeket. Ami a nem születéskori bejegyzését illeti, a négy ország egyikében sem választható a „harmadik nem” vagy „x” megjelölés, csak a férfi és női nemi kategória. A négy ország egyikében sem tiltja törvény az intersex gyermekeken végrehajtott „normalizáló” műtéteket és más egészségügyi eljárásokat. Ez erősen szubjektív döntésekhez vezet az egészségügyi szakemberek részéről; gyakran megakarnak felelni a szülők igényeinek, akik félnek attól, hogy gyermekük nem felel meg a bináris nemi normáknak. A nem jogi elismerésének szabályozása eltérő a négy vizsgált országban. Az önmagukat nem a bináris nemi normák keretében meghatározó intersex embereket egyik országban sem ismerik el. Ugyanakkor míg Magyarországon 2020 májusa óta egyáltalán nincs lehetőség a nem jogi elismerésére, ha az nem felel meg a születéskor bejegyzett nemnek, az Egyesült Királyságban az intersex személyek is kérhetik nemük jogi elismerését, ha nyilatkozatot tesznek arról, hogy transzneműek.

Nemzeti szabályozás

Egyik vizsgált országban sincs olyan átfogó jogi szabályozás, amely tiltja az intersex személyekkel szembeni gyűlöletbeszédet, gyűlölet-bűncselekményeket és hátrányos megkülönböztetést, illetve társadalmi befogadásukat és emberi jogaik védelmét célozza. Csupán elszigetelt jó gyakorlatokról beszélhetünk, amelyeket jellemzően civil szervezetek valósítanak meg. Az Egyesült Királyságban pozitív fejlemény egy az intersex rendellenességek kezeléséről szóló nyilatkozat 2006-os elfogadása, amely az intersex személyek kezelésének javítását célozza meg, többek között a sebészek és a pszichológusok illetve más tanácsadók közötti együttműködés kereteinek kidolgozásával. Az Egyesült Királyság kormánya emelett empirikus kutatást kezdeményezett, hogy feltárja az intersex emberek helyzetét és javítson a releváns szabályozókon. A BRING-IN projekt keretében megvalósított kutatás azonban kimutatta, hogy még mindig az

---

¹ Az Egyesült Nemzetek Emberi Jogi Főbiztosságának Hivatala (2015): Tájékoztató. Intersex. https://unfe.org/system/unfe-65-Intersex_Factsheet_ENGLISH.pdf

² Dan Christian Ghattas (2019): Az intersexuális emberek védelme Európában. Eszközkiállítás a törvényhozóknak és a politikai döntéshozóknak.

interszex identitások medikalizálása és a normalizáló orvosi gyakorlatok jelentik az uralkodó megközelítést, és kevés pszichológiai támogatást kapnak az interszex személyek és az interszex gyermekek szülei.

A szakemberek tudásszintje

Az egészségügyi és szociális szakemberek egyik országban sem rendelkeztek igazán sok tudással az interszex állapothoz kapcsolódó alapfogalmakról. Bár néhány válaszadó szakember, különösen a civil szférából, tisztában volt a megfelelő terminológiával és a jogi szabályozással, a megkérdezett szakemberek többsége nem volt biztos a tudásában és abban, hogy a megfelelő szavakat használja, és nem ismerte a vonatkozó jogszabályokat sem.

Az egészségügyi szakemberek és a civil szervezetek munkatársai is arról számoltak be, hogy nincsenek világos, mindenki számára érthető iránymutatások és információk az interszex gyermekek szülei számára. Az interjúalanyok amiatt is aggodalmukat fejezték ki, hogy az egészségügyi szakemberek – köztük a vezető beosztásban dolgozók is – általában nem rendelkeznek elég ismerettel az interszex státuszhoz kapcsolódó kérdésekről.

Több görög és bolgár interjúalany beszélt a patriarchális normákról és a társadalomban egyre erősödő intoleranciáról, illetve arról, hogy egyes radikális csoportok gyűlöletkeltő álhíreket terjesztenek a közösségi médiában. A magyarországi helyzet is azt mutatja, hogy egy célzott dezinformációs kampány mélyen megoszthatja a társadalmat, és súlyos kárt okozhat az interszex embereknek.

Az interszex emberek tapasztalatai

A kutatás során interjúkat készítettünk interszex felnőttekkel és interszex gyermekek szüleivel. A bolgár, görög, magyar és egyesült királyságbeli válaszadók hasonló tapasztalatokról számoltak be az egészségügyi és oktatási intézményekben, valamint a munkahelyeken: megbélyegzésről, láthatatlanságról, traumatikus élményekről. A fizikai állapotára vonatkozó információk hiánya miatt több válaszadó is csak élete későbbi szakaszában tudta meg, hogy interszex. A szülők elé tárt alternatívák hiánya okozta, hogy számos válaszadó esetében egészségi szempontból szükségtelen „normalizáló” műtétre, kezelésre került sor. A megfelelő támogatás és pszichológiai tanácsadás hiányában az interszex gyerekek számos esetben elszigetelődést, szegényt éltek meg az iskolában. A közvélemény informáltságának, valamint az interszex emberek befogadását elősegítő intézkedéseknek a hiánya sok válaszadó esetében ahhoz vezetett, hogy internalizálják a stigmatizációt, és nem mernek előbújni.

KÖVETKEZTETÉSEK

A Bulgáriában, Görögországban, Magyarországon és az Egyesült Királyságban élő interszex emberek mindennapi tapasztalata a megbélyegzés, a hátrányos megkülönböztetés, a láthatatlanság, a nem megfelelő egészségügyi ellátás és a jogi elismerés hiánya. Ahogyan a velük készített interjúkból kiderül, mind a négy országban alapélményük a „láthatatlanság”, a „tudatlanság” és az „ellenségesség”. Az élet minden területén problémákkal küzdenek, amelyek közül a legsúlyosabb a nem születéskor történő bejegyzése, a szükségtelen orvosi beavatkozások elvégzése és a nem jogi elismerésének hiánya. Kutatásunk megmutatta, hogy az interszex emberek egyenlőségének egyik fő akadály a nem megfelelő egészségügyi szakemberek, a pedagógusok és általában a társadalom tagjai nem ismerik, illetve nem ismerik el a nemi jellegzetességek változatosságát és a nemi sokféleséget. A politikai kommunikációban és a médiában megjelenő üzenetek az elmúlt években tovább erősítették számos társadalmi csoport, köztük a szexuális és nemi kisebbségek társadalmi kirekesztését is.

AJÁNLÁSOK

Az interszex gyermekek, fiatalok és felnőttek társadalmi befogadásának és jóllétének támogatása túlmutat az alapvető egészségügyi és szociális szolgáltatások biztosításán. Szükség van az óvodák, iskolák, sportklubok, felsőoktatási intézmények és munkahelyek, valamint a jogi szabályozás megváltoztatására, hogy az interszex nemi jellegzetességekkel élő embereket befogadják.

A projektpartnerek által megfogalmazott általános ajánlások a BRING-IN projekt kutatásából származnak, és három kulcsfontosságú beavatkozási területre vonatkoznak:

- a hátrányos megkülönböztetés kiküszöbölésére;
- a megfelelő egészségügyi és szociális ellátáshoz való hozzáférésre;
- a társadalmi befogadásra és a jóllétre.

Az alábbi ajánlásokat a jogalkotóknak és döntéshozóknak, az egészségügyi és szociális szolgáltatóknak, oktatási intézményeknek, munkaadóknak, bűnüldöző intézményeknek és civil szervezeteknek címezték.

A. A hátrányos megkülönböztetés és az emberi jogok sérelmének kiküszöbölése

AJÁNLÁSOK A JOGALKOTÓK ÉS DÖNTÉSHOZÓK

- Az interszex gyermekek számára biztosítsák, hogy nemüket ne kelljen idejekorán meghatározniuk, és nemük meghatározása a bevonásukkal, részvételükkel történjen. A gyermek és felnőtt interszex emberek előtt is álljon nyitva nemük jogi elismerésének lehetősége, ha nem azonosulnak a születéskor kijelölt nemükkel. Ha valakinek születésekor nem jegyeznek be nemet, az megbélyegzéshez és zaklatáshoz vezethet, ezért csak akkor helyes így eljárni, ha a gyermek megfelelő támogatásban részesül.
- A nem bejegyzését legyen lehetőség későbbre halasztani, amikor a gyermek meghallgatható arról, hogy melyik nemmel azonosul.
- Bulgáriában, Magyarországon és az Egyesült Királyságban módosítsák a hátrányos megkülönböztetést tiltó, illetve a gyűlölet-bűncselekményekre és gyűlöletbeszédre vonatkozó jogszabályokat, hogy azok kifejezetten vonatkozzanak az interszex emberekre.
- Tegyék lehetővé a nem jogi elismerését, úgy, hogy az az érintettek önmeghatározásán alapuljon, és az eljárás gyors, átlátható és hozzáférhető legyen.
- Ha egy újszülöttet interszex gyermekként azonosítanak, készüljön írásban jegyzőkönyv, amely utal a gyermekek testi épségének védelmére is, kivéve a létfontosságú, egészségügyi szempontból feltétlenül szükséges eljárásokat, kezeléseket.
- Tiltsák meg az interszex kiskorúakon végzett olyan nem létfontosságú, illetve nem egészségügyi szempontból szükséges orvosi beavatkozásokat, amelyekbe az érintett gyermek nem egyezett bele. Az ilyen beavatkozásokat, kezeléseket halasszák akkorra, amikor a gyermek elég idős ahhoz, hogy tájékozott beleegyezését adja, és maga dönthesse el, szükség van-e a beavatkozásra.

B. A megfelelő egészségügyi és szociális ellátáshoz való hozzájutás

AJÁNLÁSOK FELSŐOKTATÁSI INTÉZMÉNYEK ÉS TOVÁBBKÉPZÉST SZERVEZŐ SZAKEMBEREK SZÁMÁRA

- Az egészségügyi és szociális szakemberek egyetemi tanulmányaik során kapjanak tudományosan megalapozott információt az interszex emberek testi és pszichológiai szükségleteiről, és tudják, mi a különbség az egészségügyi szempontból szükséges és szükségtelen beavatkozások között.
- Az interszex állapotról változhat az egészségügyi szakma véleménye. A nemi jellegzetességek tanításakor figyelni kell rá, hogy ezek bizonyos variációk spektrumaként jelenjenek meg, nem pedig két bináris opcióként. Az egészségügyi szakemberek, különösen a szülészek, az újszülöttgyógyászok, a szülőkísérők és az ápolók részesüljenek megfelelő képzésben.
- Biztosítsanak továbbképzéseket azok számára, akik találkozhatnak interszex emberekkel; vagyis minden egészségügyi és szociális dolgozó számára.
- A egészségbiztosítások terjedjenek ki minden olyan ellátásra, amelyre egy interszex gyermekeknek vagy felnőtteknek szüksége lehet.
- Az egészségügyi és szociális szakemberek részesüljenek képzésben az interszex csecsemők és gyermekek kezelésével kapcsolatos szakmai protokollokról és gyakorlati útmutatókról, az interszex személyek és családtagjaik pedig vehessenek igénybe pszichoszociális szolgáltatásokat.
- Az emberi jogokon alapuló és depatologizáló szóhasználat elsődleges fontosságú az interszex identitások medikalizálásának megváltoztatásához. Az egészségügyi és szociális szakemberek kapjanak megfelelő képzést arról, hogyan kell interszex emberekkel és szüleikkel nem medikalizáló és nem megbélyegző módon beszélni, hogy ezzel ösztönözzék a nemi fejlődés eltéréseinek elfogadását.

AJÁNLÁSOK AZ ÁLLAMI ÉS MAGÁN EGÉSZSÉGÜGYI ÉS SZOCIÁLIS SZOLGÁLTATÓK (KÖZTÜK A CIVIL SZERVEZETEK) SZÁMÁRA

- Az interszex gyermekek, felnőttek és családtagjaik kapjanak folyamatos, a társadalombiztosítás által finanszírozott pszichológiai támogatást.
- Az interszex emberek civil szervezetei és támogató csoportjai kapjanak megfelelő állami támogatást az egészségügyi és szociális szakemberekkel való együttműködéshez, hogy a megfelelő egészségügyi és pszichológiai ellátás feltételeit együtt dolgozzák ki, egy nem megbélyegző, nem patologizáló környezetben.
- Készüljenek civil szereplők és egészségügyi szakemberek bevonásával nem stigmatizáló és nem patologizáló információs anyagok az interszex gyermekek szülei számára, és ezeket terjesszék a megfelelő egészségügyi intézményekben.
- Alakuljanak (lehetőleg interszex szervezetek bevonásával) szülőknek szervezett önszolgáltató csoportok. Ezek kerüljék ugyanakkor, hogy stigmatizálják azokat a szülőket, akik beleegyeztek a „normalizáló” műtétekbe. Az interszex személyek vagy az interszex gyermekek szüleinek fenntartott támogató szolgáltatások kapjanak megfelelő támogatást, hogy munkájukat megszakítás nélkül végezhessék.

C. Társadalmi befogadás és jóllét

AJÁNLÁSOK AZ OKTATÁSI INTÉZMÉNYEK SZÁMÁRA

- Az oktatási intézmények támogassák az interszex gyermekeket, és biztosítsák számukra a lehetőséget a biztonságos tanulásra a bináris óvodai vagy iskolai környezetben.
- Létesítsenek olyan nemsemleges mosdókat és öltözőket, amelyek biztosítják az interszex emberek és mások magánélethez való jogát.
- Biztosítsák a tanulás lehetőségét az önfogadásról és mások tiszteletben tartásáról. A nyílt beszélgetési- és vitakultúra kialakítása, az, hogy a gyerekek szegyenkezés nélkül beszélhessenek testi sokféleségükről, minden gyermekre, köztük az interszex gyermekekre is pozitív hatással lehet.

AJÁNLÁSOK A MUNKÁLTATÓK, A TÖRVÉNYVÉGREHAJTÁS SZERVEI ÉS A CIVIL SZERVEZETEK SZÁMÁRA

- A munkavállalók pszichológiai jóllétének biztosítására hivatott belső szabályzatok legyenek tekintettel az interszex emberek igényeire. A munkáltatók és a munkáltatói szövetségek tudatosságának növelése elsődleges fontosságú az interszex emberek munkahelyi befogadása szempontjából.
- A bűnüldözési szerveknél dolgozók kapjanak megfelelő képzést, hogy biztosítsák a hátrányos megkülönböztetés kiküszöbölését az igazságszolgáltatásban, beleértve a bírósági eljárásokat is. A szakemberek (többek között rendőrök, ügyészek, ügyvédek és bírák) számára nyújtott képzések tartalmazzák az alapvető ismereteket a nemi sokféleségről, és térjenek ki a befogadó nyelvhasználatra is.
- A jogvédő civil szervezetek és az interszex emberek közti kommunikáció javítása az interszex emberek szükségleteinek jobb megértéséhez vezet, illetve ahhoz, hogy ezek a szükségletek eljussanak a politikai döntéshozókhoz és a szélesebb társadalomhoz is. Az interszex embereket támogató civil szervezetek dolgozzanak a tudatosságnövelésen, hogy ezzel is hozzájáruljanak a megbélyegzés és stigmatizáltság csökkentéséhez.
- Minden a nyilvánosságnak szóló tudatosságnövelő tevékenységbe vonják be az interszex emberek jogi és társadalmi helyzetével foglalkozókat és az interszex csoportokat, hogy ők maguk beszélhessenek a szükségleteikről, és aktívan részt vehessenek az őket érintő szabályozók kialakításában.

bring-in.eu